

Respons

Jemen: Kvinner og forsørgelse

Problemstilling/spørsmål:

- Har kvinner mulighet til å forsørge seg selv og eventuelle barn uten støtte fra storfamilien?

Innledning

Informasjon som spesifikt berører jemenittiske kvinners mulighet til å forsørge seg selv uten støtte fra familie, er begrenset. Landinfos omtale av problemstillingen bygger derfor på informasjon av mer generell karakter.

Kort om jemenittiske kvinner

Jemen er et tradisjonsbundet stammesamfunn med et dypt konservativt kvinnesyn. I en rapport fra World Economic Forum om likestilling mellom kjønnene i politiske og økonomiske beslutningsprosesser i 2008, kom Jemen nederst på listen av 130 land (Hausman, Tyson & Zahidi 2008; Spiegel International 2008).

I Jemen er kvinners tilstedeværelse i det offentlige rom verken et krav eller forventet i de fleste sammenhenger. I tråd med tradisjonen skal kvinner bevare sin og familiens ære, holde seg i den private sfære og ikke synes i det offentlige rom. De fleste jemenittiske kvinner er fullstendig tildekket når de beveger seg utenfor hjemmet. Holdningen er at kvinner må beskyttes og at de verken kan eller bør leve alene. Å leve alene uten familienettverk er ikke et akseptert og reelt alternativ for en jemenittisk kvinne. Å være en enslig kvinne etter eget valg, er ansett for å være en skam for hennes familie (Nisha 2006).

Kvinnerns juridiske status og rettigheter er regulert av islamsk lov. Det innebærer at en kvinnes vitneforklaring i domstolen teller halvparten av en manns forklaring. Kvinnens mannlige verge må undertegne ekteskapskontrakten på hennes vegne, og ektemannen har større rettigheter i ekteskapet og ved skilsmisse. En gift kvinne må ha ektemannens tillatelse til å forlate hjemmet, søke om pass og reise uten mannlig følge. Arvelovene diskriminerer også kvinner, de har kun krav på halvparten av det mannlige arvinger får.

Kvinner kan ikke arbeide utenfor hjemmet uten tillatelse fra familieoverhode. Kvinner som skal gifte seg kan kreve en klausul i ekteskapskontrakten som gir henne rett til å arbeide

---

Respons **Jemen: Kvinner og forsørgelse**

utenfor hjemmet (Jarhum 2008). Islamsk lov gir kvinner mulighet til å avtale tilleggsvilkår i ekteskapskontrakten, som gir flere rettigheter i ekteskapet og ved skilsmisse. I praksis har jemenittiske kvinner liten mulighet til å benytte denne retten fordi de ikke kan undertegne sin egen ekteskapskontrakt. Det er vergen som forhandler og bestemmer vilkårene i ekteskapet sammen med brudgommen og hans familie, og som undertegner kontrakten på hennes vegne.

Jenter og kvinner har en del formelle sivile og politiske rettigheter. De har rett til skolegang, stemmerett, mulighet for deltakelse i arbeidslivet og kan kjøre bil (Freedom House 2005). Noen få kvinner deltar i det politiske liv på regjeringsnivå. Myndighetene samarbeider med frivillige nasjonale organisasjoner og det internasjonale samfunn, og kvinneperspektivet er integrert i en rekke bistandsprogrammer. Kvinneprosjekter og bevisstgjøringskampanjer innen utdanning og helse skjer med myndighetenes velsignelse. En rekke frivillige kvinneorganisasjoner med menneskerettigheter som en del av sitt arbeidsfelt, opererer relativt fritt i Jemen. Både presse, kvinneaktivister og ministeriet for menneskerettigheter har etterforsket og rapportert om brudd på kvinners rettigheter (Home Office 2007).

I praksis hindrer imidlertid fattigdom, analfabetisme og religiøse og kulturelle verdier flertallet av landets kvinnelige befolkning å benytte seg av rettigheter og muligheter de har etter loven.

Kort om holdninger til yrkesaktive kvinner

Yrkesaktive kvinner finnes, og de er i noen grad synlige i arbeidslivet. Blant de økonomisk bedrestilte finnes utdannede kvinner, og ca. 25 % av alle studenter på universitetsnivå er kvinner. Generelt sett bidrar imidlertid lavt utdanningsnivå, tidlige giftemål for svært mange jenter, mange og tette barnefødsler og konservativt kvinnesyn til lav yrkesdeltakelse blant jemenittiske kvinner (Jarhum 2008).

Jemen har religiøse ledere som fordømmer kvinners arbeid i det offentlige rom, som hevder at kvinnens plass er i hjemmet sammen med barna og at det er mannens oppgave som familieoverhode å forsørge familien (menn har en absolutt forsørgerplikt i henhold til islamsk lov). Fra religiøse ledere er det også et argument at kvinners yrkesdeltakelse bidrar til økt arbeidsledigheten blant menn (CEDAW 2007, s. 44).

Blant jemenittiske menn skal det være en utbredt oppfatning at de har rett til å beordre sine hustruer og andre kvinnelige familiemedlemmer til å slutte å arbeide. I følge tradisjonell tankegang har de som menn og familieoverhoder rett og plikt til å ta alle viktige avgjørelser for å beskytte kvinner og familiens interesser (Jarhum 2008).

Det finnes krefter i Jemen som ser positivt på kvinner i arbeidslivet. Kvinners deltakelse i arbeidslivet ses på som nødvendig for samfunnsutviklingen, og i tråd med de kulturelle, sosiale og økonomiske forandringer som skjer i verden (Jarhum 2008).

Formelt sett er få yrker stengt for kvinner, og loven som regulerer arbeidslivet (Labour Law fra 1995) forbyr diskriminering av kvinner. Kulturelle og sosiale motforestillinger mot å integrere kvinner på arbeidsmarkedet innebærer imidlertid i praksis at få yrker er ansett som sosialt akseptable, og dermed tilgjengelige, for kvinner. Det er akseptabelt for utdannede kvinner å arbeide i helsesektoren og i utdanningssystemet (for eksempel som leger og lærere). Kvinners sysselsetting i jordbruket er også akseptert (ca. 75 % av befolkning på ca. 22 millioner bor i rurale strøk). Kvinner arbeider også i frivillige organisasjoner (for eksempel kvinnelige jurister), i det privat næringslivet og som ingeniører. Et visst antall kvinner er

---

Respons Jemen: Kvinner og forsørgelse

ansatt i politiet og arbeider på flyplasser, i fengsler og på politistasjoner (Freedom House 2005).

Kort om kvinner i arbeidslivet

Ifølge en statistisk oversikt for 2007, var bare 9,3 % av jemenittiske kvinner registrert med lønnet arbeid (Jarhum 2008). Ifølge en oversikt fra den nasjonale kvinnekomiteen i 2004 utgjorde kvinner 24,6 % av den totale arbeidstokken. Ca. 86 % av den kvinnelige arbeidstokken arbeidet i jordbruket, og de fleste var sysselsatt i uformelle og ikke-regulerte sektorer. Mange hadde arbeid hvor det ikke ble utbetalt lønn. Bare 8 % av kvinnene hadde lønnet arbeid. Kvinner utgjorde 28 % av arbeidstokken i privat sektor, men bare 9,3 % i den sivile og offentlige sektor (Freedom House 2005).

Bare ca. 30 % av jemenittiske kvinner kan lese og skrive. Kvinner uten skolegang og yrkesopplæring har få andre valg enn å arbeide i uformell sektor. Det innebærer at kvinner jobber for seg selv eller for andre uten betaling eller for minimal lønn. Type arbeid varierer, fra hjemmeproduksjon av fødevarer til ulike typer håndverk eller tekstiler, praktisk hjelp ved feiring av merkedager, rengjøring eller som sangere i brylluper. Kvinner med utdanning kan gi privatundervisning til studenter, og helsearbeidere kan tilby tjenester som fødselshjelpere, behandling av sårskader og i forbindelse med vaksinasjonsprogrammer. Noen kvinner driver sin egen lille forretning fra hjemmet hvor de selger et begrenset antall produkter. Mange kvinner i jordbrukssektoren arbeider i egen familie og dyrker for eksempel grønnsaker, frukt og korn. Produktene konsumeres delvis av familien, mens noe blir solgt for å kunne kjøpe varer som ikke produseres hjemme, som olje, sukker, klær og drivstoff.

Den uorganiserte og uformelle sektoren gir imidlertid ikke kvinner den juridiske og sosiale beskyttelsen som er tilgjengelig i offentlig eller formell privat sektor.

I praksis fungerer mange jemenittiske kvinner som familieforsørgere fordi de er enker, skilt, og der hvor ektemannen er arbeidsløs eller har forlatt familien av andre årsaker. Det er ikke kjent hvor mange av de yrkesaktive kvinnene totalt som i praksis er familieforsørgere. I følge en rapport om kvinners status, *The national report on women's status 1998* (referert i CEDAW 2007), utgjorde gruppen kvinnelige familieforsørgere i 1998 ca. 13 % av arbeidstokken.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

- CEDAW, dvs. UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (2007, 13. mars). *Consideration of reports submitted by states parties under article 18 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: Sixth Periodic Report of States Parties, Yemen*. New York: CEDAW. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/467138a62.pdf> [lastet ned 11. mars 2009]

Respons Jemen: Kvinner og forsørgelse

- Freedom House (2005, 14. oktober). *Women's rights in the Middle East and North Africa – Yemen*. New York: Freedom House. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47387b712f.html/> [lastet ned 18. mars 2009]
- Hausman, R., Tyson, L. D. & Zahidi, S. (2008, 12. november). *The global gender gap report*. Geneva: World Economic Forum. Tilgjengelig fra <http://www.weforum.org/pdf/gendergap/report2008.pdf> [lastet ned 19. mars 2009]
- UK Home Office (2007, 7. juni). *Operational guidance note Yemen*. London: UK Home Office, Research Development Statistics, Country of origin information service. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/46f114230.pdf> [lastet ned 11. mars 2009]
- Jarhum, Rasha (2008, 28. januar). Women workers: The on going struggle with stereotypes and perception (Part 1). *Yemen Times*, 15 (1125). Tilgjengelig fra <http://yementimes.com/article.shtml?i=1125&p=business&a=1> [lastet ned 19. mars 2009]
- Landinfo (2006, 1. desember). *Jemen 2006*. Landinfo: Oslo.

Rapporten inneholder opplysninger unntatt offentlighet og er derfor ikke tilgjengelig for allmenheten.
- Nisha (2006, 17. april). Marriage, children, divorce and motherhood. *Yemen Times*, 14 (938). Tilgjengelig fra <http://yementimes.com/article.shtml?i=938&p=report&a=3> [lastet ned 19. mars 2009]
- Spiegel International (2008, 11. desember). Norway best for women, Yemen worst. Survey reveals global gender gap. *Spiegel International*. Tilgjengelig fra <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,589955,00.html> [lastet ned 19. mars 2009]